

#### 4. FRANS BUIJSERD, burgemeester van Aalburg

### 'Het aanpassen van jarenlange tradities is een kwestie van een lange adem'

*In 2003 treedt Frans Buijserd aan als nieuwe burgemeester van Aalburg. Met het aannemen van het burgemeestersambt neemt hij ook het dossier 'Nieuwjaarsgebruiken in Veen en Aalburg' over van zijn voorganger. Het betreft een uit de hand gelopen 'traditie' met brandende autowrakken, die in de jaren voor 2003 al diverse keren tot ongeregelheden en harde confrontaties tussen politie en stokers leidde. Buijserd vertelt over de moeilijkheid om een 'ingeslepen gewoonte' aan te pakken, de rol van de gesloten gemeenschap in de crisis en de persoonlijke bedreigingen die hij ondervond.*

In het kort somt Buijserd de indrukwekkende geschiedenis op van de ongeregelheden rondom het zogenoemde stoken. Het stoken vormt rond Oud en Nieuw het jaarlijks hoogtepunt in het anders zo rustige Veen. 'Al vijftien jaar lang werden op een kruising in het centrum van Veen met Oud en Nieuw auto's gestookt. In mindere mate werden ook rond Pinksteren brandjes gesticht, maar het hoogtepunt lag op de brandende auto's rond Oud en Nieuw. Deze stookauto's werden geprepareerd met brandbaar materiaal en de kruising opgereden. Soms gebeurde dat rustig, maar af en toe gebeurde dat ook roekeloos en agressief. Bij de agressieve methode stapten de berijders pas op het allerlaatste moment uit de auto, onder het motto "des te later, des te stoerder". Het aantal gestookte auto's kon per jaar verschillen. Ook de mate waarin het stoken escaleerde in gewelddadigheden richting de politie en brandweer verschilde per jaar.'

Buijserd treft de traditie aan, wanneer hij burgemeester wordt van Aalburg. 'Het stoken was voor mijn aantreden als burgemeester al twee keer uit de hand gelopen. Tijdens het Oud en Nieuw van 1989 ging het stoken verder dan voorheen. De brandweer moest zelfs ingrijpen om te voorkomen dat winkelpanden in de buurt niet in brand zouden vliegen. Omdat veel bewoners het stoken toen echt zat waren, zijn de wisselingen daarna rustiger gehouden. Maar langzaam begon het stoken weer aan intensiteit te winnen. Tijdens Oud en Nieuw van 1995 was het aantal gestookte auto's weer gelijk aan dat van 1989.' Zijn voorganger Mostert besluit na de jaarwisseling 1995-1996 dat het zo niet langer kan. Om het stoken op de kruising in de toekomst te voorkomen, past de gemeente de APV (Algemene Plaatselijke Verordening) aan. Die verbiedt het om autowrakken te verplaatsen of langs de openbare weg te parkeren rond Oud en Nieuw en rond Pinksteren. 'Bij de eerstvolgende Oud en Nieuwviering was het rustig. Daarbij speelde onder meer mee dat een grote politiemacht op de been was gebracht. Het jaar erop was het evenwel opnieuw raak. Toen is besloten om een werkgroep op te richten, die zich zou buigen over de vraag wat er moest gebeuren om de Oud en Nieuwvieringen

ordentelijker te laten verlopen. Toch hebben bestuur en politie de problemen in de daaropvolgende jaren nooit helemaal onder controle gekregen. Bij de viering van Oud en Nieuw 2000/2001 was het weer onrustig op de kruising. De bestuurders droegen bivakmutsen en de auto's waren opgekalefaterd, om ze niet herkenbaar te maken als sloopauto die klaarblijkelijk was bedoeld om te stoken.'

#### Politieke opdracht

Vlak na zijn aanstelling in 2003 probeert Buijserd een alternatief feest te organiseren om zo het stookgebeuren te voorkomen. 'Bij mijn aantreden kreeg ik de 'politieke opdracht' mee om een eind te maken aan het stoken in Veen. Ik concludeerde net als vele anderen dat het stoken inmiddels levensgevaarlijke proporties had aangenomen. Als burgemeester is het mijn taak om zorg te dragen voor de veiligheid van de bevolking.' De burgemeester besluit om een alternatief feest te organiseren. Daarvoor probeert de nieuwe burgervader met sleutelfiguren in Veen in contact te treden om hen te winnen voor het idee en hun medewerking te krijgen. 'Dit bleek niet eenvoudig. De Veense samenleving kent sterke sociale bindingen. De hechte familiebanden versterken het beeld dat men op eigen benen wil staan, op de eigen vertrouwde manier problemen wil oplossen en de overheid daarbij niet nodig heeft. Er heersen echte anti-overheid sentimenten. In Veen is sprake van een gesloten gemeenschap, waar iedereen voor elkaar opkomt. Vergelijkbare gemeenschappen kom je elders in de zogenaamde *biblebelt* tegen. In dat opzicht is de gemeenschap vergelijkbaar met het Overijsselse Genemuiden, waar oud-burgemeester Plomp te maken kreeg met de brommerrellen of Kootwijkerbroek op de Veluwe waar de MKZ-crisis indertijd heeft toegeslagen.' Buijserd staat stil bij de cultuur die deze gemeenschappen met zich meebrengen. 'In Veen wordt het hele jaar door ontzettend hard gewerkt. Je wordt ook geacht om hard te werken, want anders ben je een *loser*. Doordat er de hele week hard wordt gewerkt en zondag een rustdag is, zie je op zaterdag een piek aan entertainment en ontspanning. Vanuit diezelfde optiek beredeneerde men dat men zich na een heel jaar hard werken wel kon permitteren om het jaar af te sluiten met een groot stookfeest op de kruising in Veen. Dat het in de praktijk uitmondde in een situatie waarin men drie uur lang zelf de orde wilde bepalen zonder oog te hebben voor de eigen veiligheid en de veiligheid van anderen, daar stonden velen niet bij stil.'

Buijserd zoekt contact met vertegenwoordigers in Veen. In deze gesprekken houdt hij een gezonde argwaan. 'Je moest met de vertegenwoordigers praten. Maar tegelijkertijd wist je niet of je met iemand praat die wellicht connecties heeft met de relschoppers. Ik heb contact gehad met sleutelfiguren en met vertegenwoordigers van organisaties uit Veen. Degenen die iets wilden organiseren konden wat de gemeente betrof alles krijgen, van een evenementenvergunning tot een subsidie, mits ze het allemaal veilig zouden organiseren. Ik heb 'veiligheid' altijd als uitgangspunt genomen. Want het ging er eigenlijk

niet zozeer om wát ze deden, maar vooral hóe ze het deden. Het stond buiten kijf dat de manier waarop het tot op dat moment op de kruising verliep, onveilig was.' Het goedbedoelde idee om op een alternatieve plek een feest te organiseren, houdt in de gesloten gemeenschap van Veen geen stand. 'Er was sprake van een andere, ruimere kruising, aan de rand van het dorp, vlakbij een supermarkt. Daar zou een vuur kunnen worden gemaakt. Zonder auto's, maar met een feesttent. Dat idee is gestrand. Men gebruikte het argument dat het ook op die plek uit de hand kon lopen.' De burgemeester wordt duidelijk gemaakt dat het echte jaarlijkse feest op de kruising plaatsvindt en hoe dan ook doorgang moet vinden. 'Ik ontving bedreigingen. Een kaart viel op de mat met een vlam erop en de tekst "blijf van ons feest af". Het werd duidelijk dat het alternatieve feest niet op voldoende draagvlak kon rekenen, in tegenstelling tot Wijk en Aalburg waar het wel lukte. Daar wordt sindsdien een alternatief feest gehouden. In overleg met de lokale gemeenschap zijn afspraken gemaakt over de te plaatsen vuurkorven. Dat feest loopt sindsdien gesmeerd.'

Buijserd besluit om tot een hardere aanpak over te gaan. 'Dat leek mij in dit geval wenselijk. Om de verloederde situatie weer onder controle te krijgen, was de medewerking van de politie noodzakelijk. De samenwerking met en de steun van de korpschef waren voor mij een eerste stap richting het verbeteren van de situatie in Veen. De korpschef stelde voor om hard en kordaat op te treden, terwijl de plaatselijke politie twijfels had over die aanpak omdat het mogelijk escalerend zou kunnen werken. Hij riep: "Wij gaan dat kruispunt in de handen houden! Ook al zijn er veertigduizend van ons nodig!" Met medewerking van de Mobiele Eenheid hadden wij het beeld dat daarmee de rust op het kruispunt kon worden afgedwongen.'

Pinksteren is voor de burgemeester een eerste toets, al zijn de ongeregelheden op Pinksteren doorgaans beduidend minder dan de openbare ordeverstoringen rond Oud en Nieuw. 'Ik ben 's nachts in de surveillancewagen met een politiecommandant meegereden. Het bleef toen relatief rustig.'

Enkele maanden later is het dan zover. Bij de jaarwisseling wordt veel politie ingezet. 'Ook werd de kruising afgezet met zeecontainers, om sloopauto's te beletten om de kruising op te rijden. De korpschef was ontevreden dat het de stokers toch was gelukt om twee auto's op de kruising te krijgen. Het vermoeden bestaat dat de auto's al voor de afzettingen in een garage in het gebied waren gezet. De containers zijn aan de kant geschoven, waarna de auto's de kruising op zijn gereden.' De brandende auto's zijn voor velen het bewijs dat de wedstrijd met 1-0 door de stokers is gewonnen. 'Er zijn die avond rellen geweest, met name toen de politie de brandweer bijstond bij het blussen. Maar in vergelijking met de jaren ervoor lagen er een relatief klein aantal wrakken op het kruispunt en was de onrust binnen de perken gebleven.'

Brabantse media

In de mediaberichtgeving weet Buijserd zich niet altijd te herkennen. 'Doordat de gemeentevorlichter en de politievoorlichter goed op elkaar waren ingespeeld, was de berichtgeving in het gros van de media helder. Daarbij speelde mee dat de gemeentevorlichter een goed contact had met de media, in het bijzonder met het Brabants Dagblad.' Omroep Brabant blijkt echter minder coöperatief. 'Ze deden in mijn optiek niet echt aan objectieve berichtgeving. De omroep vroeg de mensen in Veen, inclusief de oproerkraaiers, wat ze van de situatie vonden. De Omroep is onze rampenzender, dus aan welke kan stonden ze nou? Ze hadden ook hun internetforum, dat er op gericht leek om de bevolking op te zetten tot een oproer. Toen wij het gevoel kregen dat het forum uit de hand ging lopen, hebben we ingegrepen. Het leek mij verstandig om Omroep Brabant op het matje te roepen. Uiteindelijk is met de omroep afgesproken om een webmaster de ergste zaken van het forum te laten verwijderen.'

### Bedreigingen

Begin 2004 laat Buijserd in zijn nieuwjaarstoespraak weten dat de gemeente beter in contact wil treden met de bevolking en toe te werken aan een goed feest met de komende jaarwisseling. In overleg met de politie wordt er echter voor gekozen om de teugels niet te laten vieren en met Pinksteren 2004 de harde lijn door te trekken. 'De politie was er zelf ontevreden over dat de stokers, die tijdens de jaarwisseling door het cordon van zeecontainers waren gebroken, niet waren gearresteerd. Daarop heeft men besloten om arrestatie-eenheden in te zetten tijdens de branden die met Pinksteren zouden worden gestookt. De arrestaties die bij de verschillende brandjes werden gemaakt, hebben in Veen veel kwaad bloed gezet.' De organisatoren op de achtergrond keren zich tegen de burgemeester, die niet veel later slachtoffer wordt van bedreiging. 'Ik ben er niet 100% zeker van dat het verband houdt met de harde aanpak. Er gingen stemmen op dat de brandstichters in andere kringen gezocht moesten worden. Hoe je het ook wendt of keert, in juni zijn twee oldtimers van mij volledig uitgebrand. Dat was een vreemde ervaring, omdat ik voor mijn post in Aalborg nog nooit was bedreigd.' De periode daarop volgend ervaart Buijserd als een van de vervelendste periodes gedurende zijn carrière. 'Twee maanden na de brandstichting werd ik opnieuw bedreigd. In Veen was een, ter gelegenheid van de geboorte van prinses Amalia, geplante boom in twee stukken gezaagd. Daarnaast was een bord geplaatst met de tekst "*Buizerd is next*". Achteraf bleken het twee jongens te zijn van slechts veertien en vijftien jaar. Ze noemden zichzelf heel stoer *The New Terror*, maar gaven zichzelf onder begeleiding van hun vaders aan.' De oplopende spanningen leiden tot een intensievere persoonlijke beveiliging. 'Je gaat zelf ook beter opletten, waarbij ik soms ook door de politie werd ingefluisterd om bepaalde zaken in de gaten te houden.' Het woonhuis van de burgemeester wordt in die tijd extra beveiligd. 'Ik kreeg een "dikker" glastype in mijn ramen. Ik voelde me daardoor wel een stuk prettiger thuis, want zo was het in elk geval niet mogelijk om een lawinepijl bij me naar binnen te schieten. Verder is er een camera geplaatst en heeft

ons huis een alarminstallatie gekregen. Dergelijke beveiligingsmaatregelen gaven je in zo'n dreigende periode een redelijk beschermd gevoel.'

Naarmate de jaarwisseling van 2004 naderbij komt, tast een bemiddelaar af of er mogelijkheden zijn om tot een alternatief feest te komen. 'Het al dan niet mogen stoken van auto's op de kruising was voor beide partijen een breekpunt. Tijdens de Oud en Nieuwviering zijn weer een flink aantal maatregelen uit de kast getrokken, van extra surveillance tot grote politie-inzet en noodverordeningen. Ik wilde het stoken op de kruising kosten wat kost voorkomen. De stokers trachtten ons voor te zijn, door al met de kerst een auto in brand te steken. Vanwege de onrustige situatie rond het bewuste kruispunt moest de Mobiele Eenheid al voor de jaarwisseling worden ingezet.' In een informatiebrief naar de bewoners legt de burgemeester zijn maatregelen uit. 'De maatregelen werden niet door iedereen gewaardeerd. Er werd in Veen een bord geplaatst met de tekst "Een Buijserd overleeft wel de winter in Nederland maar niet in Veen." Er werden eenentwintig mensen gearresteerd dat jaar. Omdat we op het ergste waren voorbereid, maakten we tijdens de jaarwisseling gebruik van een Beleidsteam en een Operationeel Team. Uiteindelijk verliep de jaarwisseling van 2004-2005 rustig, mede doordat Veen hermetisch werd afgesloten door vier pelotons ME, gepantserde shovels en pantservoertuigen van de Koninklijke Marechaussee.'

#### Splitsing in groepen

De bewoners staan versteld van de massale aanwezigheid van de politie. Velen vinden dat de gemeente is doorgeschooten in haar optreden. Maar de harde en consequente aanpak heeft voor Buijserd een diepere betekenis. Hij wil de onveilige stooktraditie in Veen uit de anonimiteit halen. 'Er hing altijd een mystiek rondom het stookgebeuren. Het leek alsof er niets aan de hand was. In 2004 vond ik dat de rotzooi na het stoken maar eens moest blijven liggen. Normaliter ruimde de gemeente de verbrande zooi op, waardoor het leek alsof er was niets gebeurd. Op deze wijze was de volgende dag of mogelijk dagen dan wel zichtbaar wat er tijdens de jaarwisseling was gebeurd. Het directe gevolg was dat de pers dit nieuws oppakte. Daarmee waren de media een instrument geworden om de gemeenschap te beïnvloeden en te wijzen op de manier waarop in Veen gestookt werd.'

De aanpak lijkt effectief te zijn, want er ontstaan twee groepen in Veen. 'Een groot deel van de bevolking was van mening dat dit gebeuren niet behoorde tot de Nieuwjaarsviering. De jaarwisseling moet rustiger kunnen, zo was de algemene mening van deze groep. Bovendien schaamden zij zich ervoor dat hun dorp zo groot nieuws was in de media. Zij riepen op tot bezinning en ervoeren het daadkrachtige optreden als plezierig', volgens Buijserd.

De burgemeester gebruikt het schaamtegevoel om een vertrouwensband op te bouwen met het deel van de bevolking dat het stoken op het kruispunt beu is. 'Daarbij was het belangrijk om vooraf

te hebben bepaald wat wij wilden bereiken. Op dit soort dossiers moet je er rekening mee houden dat je niet op korte termijn een eind kunt maken aan traditionele gebruiken. Omdat Veen een gesloten gemeenschap is met een vrij groot wantrouwen ten opzichte van de overheid, zouden een te straffe aanpak en van bovenaf opgelegde maatregelen een averechts effect hebben gehad. Intern wisten we dat we het niet in één keer gingen redden, maar dat het een aantal jaren zou gaan duren voordat de houding van de bevolking zou gaan kantelen. Het was daarom zaak om een realistisch beleid te formuleren en een lange adem te hebben op dit dossier. Waarbij ik mij realiseerde dat het een groot uithoudingsvermogen vergt om de uitgezette lijn dan consistent te blijven volgen.' Omdat de gemeente niet alleen de situatie de baas kan, stemt de burgemeester het beleid af met de politie en brandweer. 'Om tot dit resultaat te komen, moet je samenwerken met de brandweer, politie, justitie en de raad. Zeker de gemeenteraad speelt een belangrijke rol. De gemeenteraad moet van tijd tot tijd worden geïnformeerd over en betrokken worden bij de stappen die worden gezet. Vooraf hoorden ze wat ik van plan was, na afloop gaf ik ze meteen een verslag over van wat daadwerkelijk was gebeurd. De steun van de raad is onontbeerlijk in dit soort gevoelige kwesties.'

#### Jaarwisseling 2005

Om te leren van de lessen uit het verleden, laat Buijserd de Nieuwjaarsrellen onderzoeken door het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. 'Je moet niet schromen om een onderzoeksbureau in te schakelen. Wij hebben onderzoek laten doen om tot verbeteringen te kunnen komen. Het onderzoek gaf inzicht in de tot dan toe achtergronden van het stoken'.

Een van conclusies van het onderzoek was dat het effectiever zou zijn om rechtstreeks contact op te bouwen tussen de betrokken stokers en de autoriteiten en de mogelijkheid om gecontroleerd een aantal auto's op de bewuste kruising te kunnen laten uitbranden niet op voorhand uit te sluiten. De politie had inmiddels een duidelijk beeld van de harde kern. Deze groep van twintig man in de leeftijd van 16 tot 53 jaar was met naam en toenaam bekend bij de politie.' Op de uitnodiging van de burgemeester voor een open gesprek is de groep echter nooit gekomen opdagen. De jaarwisseling in Veen verloopt in 2005 uiteindelijk zonder grote ongeregelheden. 'Vooraf had de politie twee autowrakken in beslag genomen. Er is een aantal aanhoudingen verricht, maar dat ging om kleine vergrijpen als het niet voldoen aan een bevel van de politie of het in bezit hebben van illegaal vuurwerk. Wel zijn er elders in Veen nog enkele auto's in de brand gestoken. Maar het kruispunt was van de politie.'

#### Toekomst

Mede op basis van de ervaringen uit 2005 zal de harde lijn ook tijdens Oud en Nieuw in 2006 wat worden afgezwakt. 'Het is per slot van rekening ook met Pinksteren relatief rustig gebleven. We proberen dit jaar weer voorzichtiger te zijn met de inzet van middelen. Het gaat om

de juiste verhouding, dus niet meer beslag leggen op de politie en brandweer dan beslist noodzakelijk is. Mochten er überhaupt ongeregeldheden zijn, dan begint deze relletjes pas om één uur 's nachts. De brandweer, allemaal vrijwilligers overigens, laten we dus pas om half een beginnen. Deze brandweerlieden kunnen dan thuis Oud en Nieuw vieren.' Halverwege 2006 zijn de voorbereidingen om Oud en Nieuw 2006 soepel te laten verlopen al in volle gang gezet. 'Rond de zomervakantie zijn er gesprekken geweest met de dorpsraadvertegenwoordigers en vertegenwoordigers van allerlei verenigingen. Deze actieve kern wil de handen ineenslaan om nu wel tot een alternatief feest te komen. Dit zal dan gebeuren op de plek waar ze normaliter al andere feesten organiseerden. Een feest op de kruising durven ze nog niet aan. Ten eerste is daar te weinig ruimte en ten tweede zal het dan een nog lastigere taak worden om de boel onder controle te houden. Ik hoop hoe dan ook dat de viering van Oud en Nieuw ook dit jaar weer op een veilige manier zal verlopen.'

#### Naschrift

De gemeente heeft financieel bijgedragen aan het feest, maar zich niet bemoeit met de organisatie. Het feest is uiteindelijk een groot succes geworden. Op de kruising lag in de vroege ochtend van 1 januari nog één auto te smeulen. 's Avonds is er nog één aan toegevoegd. Beide auto's zijn in de loop van de eerste week van januari door de bevolking opgeruimd.